

ja isän länsimaisen kulttuurin rationaalisuus-käsityksen mukainen ajattelutapa nostaa provosoivasti esille länsimaissa "hippihörhöilyksi" leimatun buddhalaisuuden ja ylivertaisena itseään pitävän länsimaisen "tieteellisen" ajattelutavan erot. Kirja ei ole mikään yksioikoinen buddhalaisuuden ylistys, vaan isän terävät kommentit saavat Matthi-eun ajatukset näyttämään myös naiivit puolensa ja erityisesti ongelmat, jotka liittyvät buddhalaisuuden yhteiskunnallisiin katsantokantoihin.

Kirja on koko ajan tiukan asiallinen ja hippikäsitykselleen tukea etsivät saavat pettyä. Buddhalaisuus ei näyttäydy irrationaalisten uskomusten joukkona vaan paikoitellen jopa ultrarationaalisenä projektina. Esimerkiksi buddhalaisuuden perustelut "minän" olemassaolon harhaisuudelle vaikuttavat nimenomaan unohtavan kokemusmaailman ja istuvat hyvin rationalistiseen argumentaatiokulttuuriin. Hyvä puoli kirjassa on kuitenkin se että, lukija kääntyy kuitenkin useammin kysymään rationaalisuuden kriteereitä kuin löytämään vahvistusta omille ennakkoluuloille ja tätä kautta huomaamaan monien itsestäänselvyytenä pitämisen kriteereiden ongelmallisuuden.

Kirjaan itseensä liittyvä ongelma on se, että yli 350-sivuisen haastattelun lukeminen kääntyy helposti melko raskaaksi urakaksi. Urakoinnista ei kannata tehdä taakkaa itselleen vaan lueskella eniten kiinnostavia lukuja kaikessa rauhassa, mietiskellen.

Sami Syrjämäki

PARODIA SANAKIRJASTA

Toivo Salonen (toimittanut Juhani Sarsila): *Filosofian sanat ja konseptit*. Tampereen yliopiston filologian laitos II, Tampere 2000. 210 s.

Kun Juhani Sarsila on antanut nimensä filosofian sanakirjan kanteen, ovat odotukset korkealla: Vihdoinkin suomen kielellä on julkaistu filosofian sanakirja, jossa puretaan keskeisiä filosofisia käsitteitä filologin ammattitaidolla! Tämä ennakkokäsitys osoittautui valitettavasti pahan luokan erehdykseksi. Kirjan on lähes kokonaan kirjoittanut Toivo Salonen ja Juhani Sarsila on vastannut vain kreikan kielisen termistön lisäämisestä sekä toimitustyöstä. Salosen lähtökohtana on mitä ilmeisemmin ollut sanasto, jonka hän laati yhdessä Pekka Elon kanssa toimit-

tamaansa *Ajatukset. Uuden ajan filosofian lukemisto* -kokoelmaan (1993). Alkuperäinen sanasto vielä toimi yhteydessään, mutta sen laajennetun version julkaiseminen itsenäisenä kirjana on turha teko. Vaikuttaa siltä kuin kirja olisi kirjoitettu vain omaksi iloksi ja julkaistu hihityksen saattelemana. Kirja on sen verran villi, että hyväntahtoisesti katsoen sen voisi ajatella haastavan lukijaa kyseenalaistamaan omia ennako-oletuksiaan ko. kirjallisuuden lajista, mutta tällä kriteerillä on 'pelastettu' jo niin monta kirjaa, ettei niitä enempää kaivata.

Kirjasta voi toki katsella suomennoksia useille käsitteille, mutta mitään muuta asiallista se ei tarjoa. Selitykset ovat useinmiten kertakaikkisesti vain suomennoksia, eikä käsitteitä sen kummemmin pureta. Myös kirjallisuusviitteet loistavat poissaolollaan. Ote-taanpa muutamia esimerkkejä, jotta teoksen luonne tulee näkyviin. Kun käsitteestä *activa philosophia* annetaan vain määritelmä "toimiva, käytännöllinen filosofia" on informaation arvo nolla. Ilman minkäänlaista viitettä tai tarkempaa selitystä on kyseessä lähinnä tautologia. Jopa tunnettujen sitaattien kohdalla viitteet alkuperään ovat ylimalkaisesti vain nimiä ilman selvitystä siitä missä yhteydessä ne on esitetty. Näin siitäkin huolimatta, että esipuheessa Salonen itse toteaa käsitteiden, termien ja sanojen merkitysten riippuvan teksti- tai puheyhteydestä. Toisinaan selityksen lopusta löytyy nimilista, mutta henkilöiden suhde kyseessä olevaan käsitteeseen jää täysin epäselväksi. Salonen sanoo, että henkilöluettelot käsitteiden perässä eivät kerro siitä, minkälaista ajattelua mainitut henkilöt edustavat, vaan sitä, että he ovat kirjoittaneet aiheesta helposti saatavilla olevia teoksia tai ovat elämässään edesauttaneet ko. käsitettä koskevaa keskustelua. Kuinka Salonen on näitä kriteerejä soveltanut, jää epäselväksi. Esimerkiksi *a posteriori* -käsitteeseen hän liittyy vain ja ainoastaan Immanuel Kantin. *Filosofian historian harrastus/tutkimus* hakusanan perässä ei ole selitystä laisinkaan vaan ainoastaan luettelo suomalaisista tutkijoista tai harrastajista (yli 60 nimeä). Heidän tutkimustensa tuotteita tai sitä ketä/mitä he ovat tutkineet ei mainita. Kun *arabiankielinen filosofia* -hakusanan jälkeen osuu lukijan silmille keskitysleirien tunnuslause *Arbeit macht frei* ja sen suomennos ilman mitään selityksiä tai viittauksia mihinkään, ei voi välttyä tuntemuksilta, että kirjoittaja pilallee lukijan kustannuksella. Kun kirjasta löytyy vielä sellainenkin sutkaus, että klassisen kreikan mielenrauhaa ja järkkymättömyyttä tarkoittavan käsitteen *ataraksia* jälkeen seuraava käsite on *Atarax* ja selitys "moderni reseptilääke", viitaten apteekista saavaan rauhoittavaan lääketuotteeseen, niin Pikku-Kalle vitsit alkavat tuntua ylevältä

huumorilta. Tämä vitsi nostaa myös pintaan kysymyksen kirjan luotettavuudesta. Kuinka monta vitsiä lukijalta jää huomaamatta? Kieli poskessa -mentaliteetista kielii myös se, että joidenkin hakusanojen kohdalla Salonen on lisännyt asiaa ”selventäviä” lentäviä lauseita, joiden alkuperä on mm. sellaisessa vähemmän tunnetussa aforistikossa kuin Toivo Salonen itse. Saamme esimerkiksi lukea, että *eksistentiaalisti on ”maailmaa ja ihmistä eksistenssin, yksilöllisen olemisen näkökulmasta hahmottava”*, jonka perään tekijä on sijoittanut lainauksen ”*Sören Kierkegaard oli eksistentiaalisti ennen eksistentialismia (Toivo Salonen)*”. Vastaavia esimerkkejä voitaisiin kaivaa vielä lisää, mutta jätän tässä yhteydessä löytämisen ilon kirjan muille lukijoille.

On tietenkin niin, ettei tällaisten teosten julkaiseminen sinänsä ole keneltäkään pois, jollei oteta lukuun mahdollisesti pettyneitä kirjan ostajia. Ihmettelen kuitenkin, että juuri Tampereen yliopiston filologian laitos on opuksen julkaissut. Salosen sanakirjaa tuskin voidaan pitää akateemisia vaatimuksia täyttävänä hakuteoksena. Toisaalta, omissuudesta huolimatta tai siitä johtuen, kirjaa voi olla hauska selailla ja tokihan sieltä löytyy myös asiallistakin informaatiota. Mikäli olet tosissasi filosofisen sanakirjan tarpeessa kehotan kuitenkin katsomaan ensin muualta.

Sami Syrjämäki